

504(082)

B53

ВІСНИК

екологічного наукового та
науково-методичного центру
Криворізького державного
педагогічного університету

Випуск 4

Кривий Ріг
2007

Розділ 2. Прикладна екологія

ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЕЗАХИСНИХ ЛІСОВИХ СМУГ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ

Є. Д. Юшук, Ю. В. Данильчак

Криворізький державний педагогічний університет

На просторах Степової зони, що є основним регіоном сільськогосподарських культур, часто повторюються посухи. З 1891 року в степах 35 % всіх років були посушливі і напівпосушливими.

Виділяють два типи посухи: повітряну і ґрунтову. Під час першої спостерігаються суховії, що знижують відносну вологість повітря до 15-20 %. Ґрунтова посуха полягає в зниженні вологості ґрунту.

Крім посух в Степу, завдають великої шкоди сільському господарству «чорні бурі». Вітри, що дмуть з великою силою, видимають верхній родючий шар чорнозему разом з насінням сільськогосподарських культур і переносять землю з насінням, засипаючи в інших місцях посіви, садки, будівлі тощо.

Дуже важливим засобом боротьби з посухою та чорними бурями є утворення на полях полезахисних лісових смуг.

Лісосмуги бувають таких розмірів: завширшки 20-40 метрів (5-20 рядків дерев), довжина 1-2 і більше кілометрів.

Перші лісові смуги в степах були закладені в 70-х роках минулого століття на Україні, на території Миколаївської та Херсонської області

Тяжкий неврожай і голод 1891 року змусили царський уряд утворити особливу наукову експедицію лісового департаменту під керівництвом славетного геолога і ґрунтознавця професора В. В. Докучаєва. Завданням експедиції було опрацювати методи боротьби з посухою в степовій зоні, вирощуванням лісів. Як показала практика, найбільш перспективними породами в степу є дуб, дика груша, біла акація, софора, гледичія, айлант, клени, грецький горіх, каркас та інші.

Академік Г. М. Висоцький (1930) зауважив, що лісові смуги затримують багато снігу, котрий збагатить ґрунт вологою.

Сильний вплив мають лісові смуги й на випаровування води рослинами й ґрунтом, зменшуючи ці витрати на 20-40 %.

Під час суховіїв вологість повітря підвищується на 5-12 %, через що суховії не спричиняють такої шкоди сільськогосподарським культурам, як у відкритому степу.

Лісові смуги в Степу, крім впливу їх на поліпшення клімату і піднесення врожайності сільськогосподарських культур, мають велике значення і як джерело деревини.

В степовій зоні садять чагарники, жимолость, бузину, жовту акацію.

Із описаного випливає, що галуззю народного господарства, яка базується на використанні ґрунтів, їх основної властивості родючості, є землеробство. В цій галузі ґрунт є економічною основою, провідними засобом виробництва. Щоб покращити ґрунтово-кліматичні умови Степової зони України слід впроваджувати лісомеліорацію.